

Ontmoeting drie: Michiel van Poucke

Een veld van wij

Zondagnamiddag. Een paar graden boven nul en een fletse winterzon. Ik sta op een zelfoogstveld aan de rand van de stad. Ik haal preien uit de grond. Met een spade wrik ik ze los om ze dan bij hun groen uit de aarde te trekken. Zo meteen zijn de wortelen aan de beurt. Er zijn ook kolen, rapen en aardperen te oogsten. En snijbiet in verschillende kleuren en bladstructuren. Rode bieten en spruiten. Veldsla en tijm. Selder. Ongelooflijk wat er nog te oogsten valt zo diep in januari. Ik kijk rond over het terrein, over de aanpalende weides, het stukje bos in de verte. Op de jaarlijkse ledenvergadering van vorige maand vertelde bioboer Michiel Van Poucke over de uitbreidingsplannen: ook het aanpalende stuk landbouwgrond wordt deel van het zelfoogstveld.

Acht oogsten geleden maakte ik voor het eerst kennis met het Wijveld¹. Het ontberen van het geneugte om zelf groenten uit de grond te halen, speelde al een tijdje op. Ik had geruchten opgevangen over een veld net buiten de stad waar je zelf je groenten kon gaan oogsten. Uiteindelijk kreeg ik de initiatiefnemer aan de lijn, Michiel van Poucke ging net van start met een eerste jaar van *Community Supported Agriculture*² en ik kon er met mijn gezin nog net bij. Intussen zijn we dus acht oogstjaren verder. Het aanbod is ontzettend gegroeid ten opzichte van de eerste jaar: een echte weelde aan groenten, kruiden en klein fruit kan doorheen het jaar door de leden geoogst worden. Driehonderdvijftig mensen eten intussen van het veld. Ze betalen de boer in oogstaandelen bij het begin van het seizoen. Het is een mooi verhaal van zelforganisatie en verbinding maar ook één met heel wat hobbels onderweg. Zo herinner ik me dat Michiel - elke dag vol passie in touw voor het ambitieuze project - er in het derde jaar bijna onderdoor ging. De ononderbroken werkdruk maakte hem voor een poos tot een norske boer die niet meer aan genieten toekwam. Noch van zijn tijd in de buitenlucht, noch van de enthousiaste oogsters, noch van de prachtige groenten op het veld. Via een hogere ledenbijdrage en een tweede boer op het veld kwam er uiteindelijk terug speling op de boog. Later kwamen er uitdagingen wat betreft de grond. De eigenaar wou het land verkopen, de boer dreigde zonder veld te vallen. Het wijveld werd de eerste case voor een vers opgericht biogrondfonds. Leden en sympathisanten riepen vrienden en familie op om een aandeel te kopen en op die manier grond voor deze en volgende generaties te koppelen aan biolandbouw. Het lukte uiteindelijk zelfs om meer middelen bij elkaar te halen dan voorzien zodat ook het aanpalende stuk kon worden aangekocht.

Elke week krijg ik van Michiel een mail met het oogstoverzicht, tips en instructies. Nu ben ik het die een mail stuur met een verzoek voor een interview. Hij gaat akkoord. In de ochtend van het geplande gesprek ontstaat er een kleine kink in mijn eigen agenda en bel ik hem op met de vraag of we een uurtje vroeger kunnen afspreken. 'Wel,' zegt hij, 'om eerlijk te zijn was ik net je nummer aan het opzoeken. Kijk eens naar buiten.' Ik sta voor het raam met de telefoon in de hand. Een ijzige maar stralende januaridag. 'Het is fantastisch weer om te snoeien vandaag. Dat kan ik niet laten

¹ www.wijveld.be

² **Gemeenschapslandbouw** of **community-supported agriculture** (CSA), in Nederland ook **pergola-landbouw** genoemd, is een vorm van samenwerking tussen burgers en lokale landbouwers. Burgers betalen jaarlijks een bijdrage om de productiekosten van het landbouwbedrijf te kunnen dekken. In ruil krijgen ze een deel van de opbrengst. (wikipedia)

passeren. Kunnen we morgen afspreken?’

Op een grijze ochtend later in de week staat Michiel voor de deur. Hij stelde voor om bij mij thuis af te spreken. Hij glimlacht naar de wintervoorraad pompoenen op het schap in de gang. Wat later zitten we aan tafel met elk een kop thee en een brok wederzijdse nieuwsgierigheid. Hij schuifelt over zijn stoel en ik krab me in de haren.

‘Wel,’ zeg ik terwijl ik kruimels op de tafel bij elkaar veeg, ‘ik schetste het al zo’n beetje in de mail die ik je stuurde.’ Dat ik voor deze reeks uitwisseling zoek met mensen die in hun eigen praktijk vanuit verbinding en heelheid werken, en die daarbij vaak architect zijn van kleine eigen systemen. Ik biecht ook mijn eigen episode van *burn out* op en daaraan gekoppeld mijn interesse voor kantelmomenten bij mensen. ‘Ik ben erg geïnteresseerd in je parcours en de stekels onderweg, in wat je deed beslissen om te gaan doen wat je nu doet.’ Ik observeer mijn gesprekspartner een paar tellen. Hij leunt wat nonchalant met één arm achterover op zijn stoel. Ik lees er in dat we kunnen beginnen en vraag hem wat hij deed voor hij bioboer werd. Hij knikt en glimlacht.

Het heeft zin

MVP: ‘Ik zal beginnen met toe te geven dat ik een heel slecht geheugen heb, ik weet niet of ik de juiste jaartallen zal produceren.’

Een makkelijke dan. Hoe oud ben je?

MVP: ‘Ik word dit jaar 48.’ Hij zuigt een teug lucht en houdt die even vast. ‘Ik ben mijn professionele carrière begonnen als geluidstechniker, eerst voor televisie, later voor radio. Ik was persche man, je weet wel, met een microfoon op een stok geluid opnemen. Het was zwaar werk, ik werkte als zelfstandige, ik deed lange dagen. Toen bood iemand mij een job aan bij de commerciële zender- ze hadden er net een nieuw systeem in huis gehaald om geluid op te nemen. Ik wou mij daar wel in verdiepen, ook trok het me aan om meer zekerheid te hebben en in een team te werken. Zo ben ik beginnen studiowerk doen, soaps voor televisie. Na een tijdje begon het aan mij te knagen: het voelde als lucht opnemen, er was geen enkele diepgang... Ik heb het een tijdje volgehouden maar op een gegeven moment raakte ik toch oververmoeid en dan... wel ja, noem het een soort van *mini-burn out*.’

Hoe oud was je toen?

MVP: ‘26 denk ik. Je moet weten - in de televisiewereld - dat gaat altijd maar door hè, minimum tien uren per dag, en als het niet klaar was werkte je gewoon nog langer door... Het was ook niet bij de deur, ik moest elke dag lange afstanden afleggen om er te geraken... Maar feitelijk denk ik dat mijn crashen toen het meest te maken had met het feit dat het niet zinvol voelde wat ik aan het doen was. Ik zag dat collega’s er voldoening uit haalden om op een goede manier geluid op te nemen maar voor mij lukte dat niet zo goed. Ik kon wel tevreden zijn als ik goed had kunnen volgen met de microfoon maar fierheid voelde ik daar niet over. Ik slaagde er niet in om mij af te sluiten van de inhoud. Dat is de reden waarom ik er door zat, ik verdiende wel mijn boterham maar vond geen voldoening.’ Hij haakt zijn arm los van de stoelleuning. ‘Ik ben gestopt met die job en heb een tijdje thuis gezeten. Dan ben ik beginnen rondkijken en zag ik dat ze mensen zochten bij de VRT. Ik had het juiste profiel en het ging over radio maken bij de nieuwsdienst van Radio 1, de wereldomroep en Klara, dat leek mij wel wat. Ik dacht “dit heeft zin: meedraaien in het nieuwsmaken en het brengen van duiding voor mensen”.’ Hij zuigt even lucht in zijn wangen en leunt weer achteruit met een arm

over de stoelleuning. 'In totaal was ik een kleine tien jaar aan de radio verbonden maar ik heb niet die volle tien jaar gewerkt. Al snel probeerde ik zuurstofbellen voor mezelf te creëren in de vorm van ouderschapsverlof en deeltijds werken...' De laatste woorden blijven hangen in een onafgemaakte zin. 'Hoe moet ik dat zeggen. Ik heb niet het gevoel dat ik toen op mijn volle kracht *kon* werken.'

Denk je dat er een stuk van je kracht was achtergebleven in je crashen eerder?

MVP: 'Dat weet ik niet.'

Er was toen al iets aan het krabben?

MVP: 'Ja, ik denk het wel. Ik moest enorm investeren om het vol te houden en allerlei systemen vinden om het haalbaar te maken.' Hij neemt een slok thee. 'Dus ja, ik kreeg wel de kans om deeltijds te werken maar blijkbaar was dat niet genoeg. Weet je, ik leerde het reilen en zeilen in de media kennen en ik voelde mij daar eigenlijk niet goed bij. Om je een voorbeeld te geven: het voortdurend najagen van *scoops*. Een politiekeer werd bijvoorbeeld opgebeld en gepushed om iets te zeggen dat hij eigenlijk niet wou zeggen waarna er meteen iemand van een andere partij werd opgebeld om te worden geconfronteerd voor een weerwoord. Ik zag hoe er op die manier ruzies werden gecreëerd die eigenlijk niet bestonden. Dat was toch iets waar ik mijn commentaren op had. Van jongsaf had ik een sterke visie op sommige dingen en dat speelde mij dus op zo'n momenten ontzettend parten om mee te draaien.' Hij drinkt zijn kop leeg en leunt weer achterover op zijn stoel. 'Dus eerst was ik bezig met het opnemen van lichtzinnige rommel die naar mijn gevoel niets bijdraagt aan de samenleving, dan dacht ik "nu ga ik bijdragen aan het maken en verspreiden van het nieuws" maar toen zag ik dat het daarbij vooral ging om het halen van *scoops* en dat die desnoods werden opgedelfd als ze zich niet vanzelf aandienen. Zo'n dingen, daar sta ik gewoon niet achter. Het is typisch in deze tijd dat mensen in de politiek direct en ad rem een reactie moeten geven terwijl ik denk: mogen mensen even nadenken, even de tijd pakken om een gedachte te formuleren? Ze komen dan wel op de radio maar vaak doet het hen meer kwaad dan goed, zo zag ik meer dan eens. Het is maar een klein voorbeeld. Er waren ook andere dingen. In die tijd maakte Radio 1 bijvoorbeeld reclame voor beleggingen, ze organiseerden een beleggingscompetitie. Ik was daar absoluut tegen. Geld dient om dingen te realiseren, om te ondernemen maar de beurs zie ik als een spel om van geld geld te maken met alle luchtkastelen en bubbels van dien. Die dingen promoten, daar voelde ik mij niet goed bij. Ik was een radertje in een netwerk waar ik niet achter stond.'

Klik

Dus op dat moment was er niet zozeer een crash maar een sluipend gevoel dat het voor jou niet klopte wat je aan het doen was. Nog steeds ver weg van biolandbouw.

Hij lacht.

MVP: 'Ja, die klik is er eigenlijk gekomen via mijn vriendin. We spreken vijftien jaar geleden. Zij werkte toen voor een ngo voor ontwikkelingssamenwerking gespecialiseerd in voedselzekerheid. Ze organiseerden elk jaar een weekend voor werknemers en sympathisanten, ze nodigden dan ook partners uit het zuiden uit en boeren van hier. Er was een programma met workshops en lezingen om samen na te denken over mogelijke oplossingen voor problemen op vlak van voedsel. Die weekends waren gewoonweg fantastisch, ze gingen door in een soort van familiale setting, er was zoveel plezier en enthousiasme.'

Het ging over uitwisseling?

MVP: 'De bedoeling van de organisatie was om de dingen uit te dragen aan de betrokkenen maar ook om dingen af te toetsen, in een soort van wederzijds inspireren.'

Dus tot op dat moment was je niet bezig met landbouw?

MVP: 'Totaal niet.' Hij lacht om mijn verbazing. 'Ik kwam in contact met vertegenwoordigers van boerencoöperaties van het zuiden en er werden ook boeren van hier uitgenodigd. Wat duidelijk werd was dat er heel wat mis is, mensen in het zuiden krijgen geen kans om hun brood te verdienen met landbouw. Maar wat mij ook frappeerde was dat er opvallende parallellen waren met de situatie hier. De boeren hier konden stilaan ook niet meer leven van hun opbrengsten, hier was evengoed werk aan de winkel. Boeren overleven dankzij een subsidieregeling van Europa maar intrinsiek is er iets goed mis. Ik voelde dat het iets was wat mij echt interesseerde. Ik nam loopbaanonderbreking en ging een half seizoen als vrijwilliger werken op een biobedrijf in Eksaarde. Om te zien of het echt iets voor mij was. Hoewel ik er niets van kende - ik had zelfs nooit een tuin gehad - denk ik toch dat het in mijn bloed zat. Mijn grootouders waren boeren, mijn moeder had groene vingers. Ooit had ik zelf wel nog wiet gekweekt maar dat gebeurde in een pot en aan de hand van lampen.' Hij leunt achterover met een grinnik. 'Ik ging om een zak kunstmest, *kunstmest hè*, waar ik vervolgens maar een koffielepel van nodig had, wist ik veel.' Ik glimlach en schenk thee bij in onze koppen. 'Na die zes maanden als vrijwilliger was ik helemaal overtuigd en heb ik mij ingeschreven voor een opleiding biolandbouw bij Landwijzer in Antwerpen. Dan heb ik verlof zonder wedde genomen om de opleiding te volgen.'

Dat is niet zo evident.

MVP: 'Nee, dat was op spaargeld.'

Je vrouw stond helemaal achter je?

MVP: 'Ja, al wist ze niet waar ze aan begon natuurlijk. Ze maakt er wel eens grapjes over: "ik ben begonnen met een geluidstechnicus en nu zit ik met een boer." Ik neem net een slokje thee en proest het uit. Hij lacht. 'En nu begin ik aan mijn negende seizoen. We hebben het onderschat natuurlijk. Boeren is zo allesomvattend, er komt veel bij kijken in deze tijd. Het gaat niet alleen over groenten kweken. Boeren moeten ook ondernemers zijn, communicatiemethodes opzetten, enzovoort.'

Ben je dan direct na de opleiding begonnen?

MVP: 'Ja. Tijdens de opleiding had ik al horen spreken over zelfoogstsystemen, ik maakte mijn eindwerk over het opzetten van een bedrijf volgens csa.'

Csa was toen nog niet bekend hier?

MVP: 'Ik was de tweede in Vlaanderen, na Tom Troonbeeckx in Leuven, hij was twee jaar eerder begonnen.'

Het was een systeem dat in opmars was in Amerika?

MVP: 'Ook dichterbij hoor, in Nederland bestond het al tien jaar. Tom nam mij mee op sleeptouw naar conferenties ginder waar ik onder andere pionier Tineke Bakker leerde kennen. Zij heeft trouwens later ook een *burn out* gehad. Wat *burn out* betreft moet je dus zeker geen schaamte voelen, soms denk ik dat het in onze samenleving niet te vermijden is om er tegenaan te lopen.'

Aarden

Weet je, ik las op een bepaald moment een artikel van een journaliste, Chris van Camp, over burn out. Het heeft mij op de een of andere manier een zetje gegeven om deze reeks ontmoetingen te doen. Ze verwijst naar een Poolse psychiater die al in de vorige eeuw het idee van positieve desintegratie verbond aan toestanden als depressie. Ze maakt de brug naar burn out vandaag en vraagt zich af of het zou kunnen dat een drang naar zelfverwerkelijking in feite gezond en normaal is, en dat het de samenleving is die onaangepast is om daar niet mee om te kunnen.

Michiel gaat recht op zijn stoel zitten en legt met een klap zijn hand op tafel.

MVP: 'Ja natuurlijk! Twijfelde je daaraan? Onze samenleving is totaal niet gemaakt op mensenmaat. Totaal niet. Het is helemaal verkeerd ingericht. Mensen hebben psychische bijstand nodig om te *kunnen* functioneren in onze samenleving zoals ze nu is. Het gebruik van antidepressiva is nog nooit zo hoog geweest.'

Mijn huisdokter schreef mij rust en afkoppeling voor. Het was een hele reis. Na een paar maanden begon ik een zekere innerlijke rust te ervaren. Het was alsof ik mijn eigen stem voor het eerst echt kon horen.

Even is het stil.

Ik denk dat veel van de problemen die we vandaag ervaren te maken hebben met een fundamentele toestand van onverbondenheid, met het feit dat je je geen essentieel onderdeel voelt van iets.

MVP: 'Dat is zo en hoe komt dat? Al van in de scholen is er een wedstrijdgevoel, het gaat voornamelijk om punten en prestaties. Daarna elk zijn eigen huis, zijn eigen privé-omgeving. Ondertussen voortdurend ellebogenwerk. Je moet je profileren, je kans grijpen, enzovoort, alles baadt de ganse tijd in dat soort energie.' Hij gaat rechtop zitten en gebruikt zijn vingers als aanhalingstekens: "*Een gezonde concurrentie zorgt altijd voor verbetering*", op menselijk vlak klopt dat meestal niet. Het is eerder vanuit een verbondenheid dat je dingen kan organiseren, vanuit een elkaar aanvullen. De verschillende kwaliteiten van mensen kunnen ook dienen om een beter geheel te vormen.

Zijn deze inzichten bij jou gegroeid door bezig te zijn met het wijveld of was het eerder de potgrond voor het project?

Hij aarzelt even om te antwoorden.

MVP: 'Om eerlijk te zijn, ik ben eigenlijk altijd malcontent geweest over een aantal dingen in onze samenleving. Ik was altijd wel geëngageerd, als puber bijvoorbeeld met "jongeren tegen racisme". Ik speelde in een band, maakte rockmuziek, dat was toen - het was nog de tijd voor Nirvana - niet mainstream maar echt alternatief. De teksten en de manier van spelen straalden een stevig "wij zijn niet akkoord"-gehalte uit.' Hij lacht. 'En dan, die eerste tien, vijftien jaar van mijn volwassen leven, heb ik dat engagement achter mij gelaten. Ik startte mijn professioneel leven, er moest geld op de plank komen, ik stelde mij minder vragen. Mijn job was niet volledig wat ik wou maar zo ging het nu eenmaal, ik was tenminste met geluid bezig, bedacht ik. Maar dat duurde niet lang, privé en op vlak van vrienden was ik gelukkig, maar professioneel ging het al heel snel wringen. Wat ik uiteindelijk gedaan heb, is er uit stappen. Aarden. Je kan het niet meer letterlijk doen dan door boer te worden. De boer op zijn akker. Als je op het veld werkt, ben je weg van al de rest. Eigenlijk komt het daar op neer. Ik ben uit de *rat race* gestapt en met een eigen systeem begonnen. Het veld is alles voor mij. Ik weet niet of ik het zou aankunnen om overeind te blijven in het ander systeem.' Ik kijk verbaasd. Hij

knikt.

Ik moet denken aan die periode - ik denk dat het veld in zijn tweede of derde jaar zat - en jij het moeilijk had. Het was confronterend, de leden kwamen enthousiast oogsten maar de boer ging er onderdoor door de werkdruk.

MVP: 'Ja, het was zoals je beschrijft: blijde gezinnen kwamen oogsten en ikzelf haastte mij 's avonds naar huis om dan niet meer de fut te hebben om de groenten klaar te maken. Het meest van al zag ik er van af dat ik weinig ruimte had voor de kinderen. Zeker in de zomer, zij hadden twee maanden verlof en ik moest keihard werken. Het was niet zozeer dat het zwaar werken was want ik deed het erg graag, het was eerder dat ik hun opgroeien zo'n beetje aan me moest laten voorbijgaan.'

Toen kwam er de jaarlijkse ledenvergadering en heb je de situatie aan de groep voorgelegd. Het was best een emotioneel gebeuren.

MVP: 'Eén van de enorme voordelen van dit csa systeem is dat ik mij kwetsbaar kan opstellen. Het geeft een zekere bevrijding om de dingen te kunnen delen.'

Het effect was niet van "dus het gaat niet", maar "wat zou verlichting kunnen geven?" en zo kwam er uiteindelijk een verhoging van de ledenbijdrage en een tweede boer op het veld.

Hij knikt.

Ik ving iets op over het fenomeen 'eco-burn out', dat gaat over mensen die zich bij het realiseren van hun droom stuklopen. Een vriendin van mij begeleidt duurzame startersprojecten en heeft er veel ongerustheid over. Ze ziet mensen opstaan om naast het grote systeem hun eigen kleine duurzame projecten op te starten maar vreest soms dat, als de koppeling er niet komt op beleids- en maatschappelijk vlak, al die mensen op een nieuwe structurele uitputting zullen afstevenen.

MVP: 'Ik heb nog nooit zoveel stress gehad dan sinds ik boer ben. Je doet iets waar je volledig achterstaat en dat je ontzettend veel voldoening geeft maar dat wil niet zeggen dat er geen stress aan te pas komt. Sinds ik met het wijveld bezig ben ben ik een echte workaholic geworden zoals mijn vader altijd was. Ik ben er gewoonweg altijd mee bezig. Er is telkens weer een nieuwe uitdaging. Dat heeft natuurlijk te maken met het feit dat het echt pionierswerk is wat wij doen. Dat van die *eco-burn out* raakt wel een snaar bij mij moet ik zeggen. Het op alle vlak pionieren vraagt bergen energie. Een klassieke boer heeft één of een paar teelten, wij doen tientallen teelten, niet alleen om een divers aanbod te hebben maar ook om de tegenvallende opbrengst van één teelt op te vangen met de meeropbrengst van een andere. We hebben ook heel veel communicatiewerk, ook dat is totaal anders dan bij de klassieke boeren die vaak bijvoorbeeld contractteelt doen. En dan zijn er ook meer algemene problemen op vlak van landbouw: bijvoorbeeld dat het land structureel te duur is en het quasi onmogelijk is om rendabel te boeren.

Op dit moment is de concrete uitdaging dat we een groter stuk land ter beschikking hebben. Eigenlijk ben ik tevreden met werken op de huidige schaal maar ja, kijk naar de situatie. Er is land vrij vlakbij de stad en er is een massale wachtlijst met mensen die willen instappen. In theorie kunnen we naar drie keer zoveel leden. In het begin heb ik het wat afgehouden, de grond moest ook rusten na jarenlang intensieve teelt maar nu, ja, het project vraagt er gewoon om om gestaag uit te breiden.

Er zijn ook andere uitdagingen, het landschappelijk zicht is beschermd wat maakt dat we bijvoorbeeld geen bomen of hagen mogen zetten, wat nodig is om natuurlijke vijanden aan te trekken in het kader van biolandbouw. We mogen geen enkele ingreep doen. Stel je voor: de paarden wat verderop hebben een stal om te schuilen voor de stortregen, wij niet op dit moment. Het frustrereert mij soms wel dat er niet wordt meegedacht op beleidsvlak.

Eigenlijk zijn we bezig met iets ontzettend belangrijk: ik ben ervan overtuigd dat we voedsel dichterbij de mens moeten kweken, niet alleen omdat de boer meer respect zou krijgen maar ook gewoon omdat het de beste manier is om de dingen te organiseren. Ik ben in deze omgeving de enige boer die teelt voor nabij. Eigenlijk zouden ze mij moeten soigneren, moeten *vragen* wat ik nodig heb.' Hij klopt lachend op de tafel. 'Ik wil maar zeggen, ik stoot op de ene uitdaging na de andere omdat de bestaande systemen de innovatieve niet faciliteren. Bijvoorbeeld de grond. Mensen betalen al niets voor hun voeding, daar kan de boer amper iets op verdienen en dan maken ze de gronden zo duur. Vredeseilanden stelt "binnenkort zijn de boeren op". Dat is ook zo. Wie is er ook zo gek om te boeren? Naast willen aarden en graag buiten werken is er geen enkele reden om het te willen doen in het huidige systeem.' Hij leunt vooruit en tikt krachtig met zijn vinger op de tafel. Hij praat luider en luider. 'De boeren hier raken op en dan moeten wij al ons voedsel uit het buitenland halen. Als daar dan iets misgaat hebben we simpelweg geen eten. Neem het voorbeeld van de appel. Het is een symbool voor lokale teelt maar hier willen boeren stilaan geen appels meer kweken. Waarom? De prijs van de import is zo laag dat het geen zin heeft om hier nog appels te telen. Wat gebeurt er? Appeltelers gaan peren kweken omdat er op dat vlak exportmogelijkheden zijn, bijvoorbeeld naar Rusland, waar er dan een embargo verschijnt en alles weer vast komt te zitten, enzovoort enzovoort. Met overgekomen seizoensarbeiders kunnen we het nog even rechthouden maar eigenlijk zit het systeem totaal verkeerd in elkaar. En het gaat over zoets essentieel als voeding. Er zijn heel wat dingen waar we zonder zouden kunnen maar eten is cruciaal. Voeding wordt stiefmoederlijk behandeld: het mag niets kosten. Terwijl het zo'n belangrijk onderdeel is van gans ons zijn.' Hij wrijft een onzichtbare lading van de tafel alsof hij zichzelf op die manier wil bedaren.

De stad als broedplek

Was het evident voor je om te boeren in de buurt van de stad?

MVP: 'Vandaag weet ik dat het voor een groot deel de kracht is van het project maar eerlijk gezegd heb ik wel op de buiten rondgekeken in het begin. Het was vooral mijn vriendin -- zij heeft een andere huidskleur - die absoluut in de stad wilde blijven wonen. Ze voelde er niet veel voor om de plattelandsmentaliteit op te zoeken. De progressiviteit van de stad cruciaal is gebleken voor het slagen van dit project. Van in het begin was er een wachtlijst om lid te worden van het veld. Collega's op de buiten moeten vaak wroeten om aan leden te geraken. Ik ben een luxeboer op dat gebied.'

Kijk je optimistisch naar de toekomst?

MVP: 'Goh, ik moet soms wel mijn best doen om optimistisch te zijn. Ik zie het toch redelijk hard fout lopen. Als ik optimisme voel dan is het in die zin dat we zo ver heen zijn dat we niet anders zullen kunnen dan de dingen anders gaan organiseren.

Over het veld ben ik wel optimistisch. Ook de stress is stilaan toch anders. De eerste jaren was er een voortdurende onzekerheid of het veld kon blijven bestaan omwille van de grond. Ik huurde van een pachter die ons op elk moment kon doen vertrekken. Nu is er op dat vlak zekerheid.

En ik heb toch ook dingen zien bewegen. In de periode toen de grond te koop kwam was ik in contact met mensen met plannen om een biogrondfonds te starten. De collega's van de Zonnekouter in Olsene hadden op kleine schaal een project opgezet om hun grond te vrijwaren voor biolandbouw, ze wilden het initiatief uitbreiden. Het wijveld bleek een ideale case voor hen om daarmee ook daadwerkelijk uit de startblokken te schieten. De Landgenoten³ werd geboren. Intussen hebben we een groter stuk land ter beschikking en zijn er ook al verschillende andere projecten die grond hebben dankzij het fonds.

Dus de samenwerking met De Landgenoten liep zo voorspoedig dat het mogelijk was om zelfs meer grond dan die van het initiële wijveld te kunnen kopen?

MVP: 'Ja, al was dat wel een beetje als pokeren. Het ganse stuk kwam vrij, de prijs zou beter zijn als we voor het hele stuk gingen en ik voelde ook wel dat er meer in zat, in het wijveld. Dus ben ik beginnen bluffen dat we het ganse stuk konden kopen nog voor we alle middelen bij elkaar hadden.'

Dat was best spannend toch: oproepen via leden en sympathisanten om aandelen te kopen in een biogrondfonds. Ging dat vlot?

MVP: 'Het was zeker spannend maar tegelijk voelde ik van in het begin dat het kon lukken. Omdat de leden zo gehecht waren aan het veld, voelde dat ik ook iets kon vragen, ik had er veel vertrouwen in. Ook voor De Landgenoten was het een goede zaak. Ze hadden een project als het wijveld nodig om de trein in gang te duwen. Een project in progressief Gent met zoveel enthousiaste leden, elk met hun netwerk!'

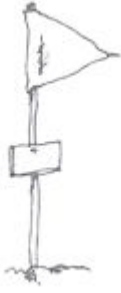
Een aandeel kost 250 euro. Hebben sommige mensen er verschillende gekocht?

MVP: 'Ja, je kon er maximum twintig kopen, sommigen hebben dat gedaan. Het was een lange campagne maar het was juist goed dat er wat tijd over ging. Toen de eigenaars zagen wat voor een beweging er op gang kwam, kregen ze sympathie voor het project. Toen we er uiteindelijk net niet kwamen hebben ze de prijs een stuk laten zakken om de aankoop mogelijk te maken.'

Waw zeg. Je bent begonnen met je terug te trekken uit de samenleving en nu ben je een vernieuwer.

MVP: 'Ja, het is fantastisch, het veld heeft mij veel gebracht.'

³ De Landgenoten laat boeren en consumenten samenwerken aan een betere toegang tot landbouwgrond voor boeren. De toegang tot grond is, door zijn hoge prijs, één van de grootste drempels voor (startende) landbouwers. Door middelen samen te brengen - via aandelen, schenkingen en legaten -, kan grond worden aangekocht en vele generaties lang worden beheerd als biologische landbouwgrond. Zekerheid over de toegang tot grond creëert kansen voor boeren om een duurzaam en agro-ecologisch bedrijf op te starten, uit te bouwen en door te geven aan een opvolger. Zo dreigt ook de opgebouwde bodemvruchtbaarheid, het levenswerk van de bioboer, niet verloren te gaan. En zo krijgt de boerderij opnieuw de ruimte om te groeien in een boeiend sociaal netwerk. (www.delandgenoten.be)

Hoe kijk je naar de scepsis die vaak wordt geopperd dat dit soort projecten allemaal goed en wel is voor een stukje middenklasse maar dat het niet realistisch is om door te trekken op een grotere schaal?

MVP: 'Wie zegt dat, dat het niet haalbaar is? Als we stilaan evolueren naar andere systemen waarom zou dat dan niet kunnen. Steden zijn natuurlijk complex, er komen extra logistieke uitdagingen bij kijken. Het is duidelijk dat niet iedereen op eenzelfde manier kan te werk gaan maar als je denkt aan de *foodhubs*⁴, de biologische groentenpakketten, ... er kan een combinatie van verschillende systemen komen. Langzaamaan moet er dan ook extra ruimte rond de stad worden voorzien, maar ook dat is mogelijk, je kan die dingen opbouwen. Volgens mij kan je heel ver geraken ook op logistiek vlak. Maar wat de echte beperkende factor is - de echte uitdaging - is dat mensen de klik moeten maken: "wij betalen een redelijke prijs voor onze voeding". Dan wordt alles mogelijk. Dat is ook de reden waarom ik dit kan doen. Een aantal mensen beslissen dat hun voeding iets mag kosten. Er is een soort van foute perceptie dat voeding niets mag kosten omdat bijvoorbeeld de armen anders niet aan voedsel kunnen geraken. Dat moet je anders opvangen, denk ik, opvangsystemen integreren in het geheel, niet omgekeerd. Nu heeft de boer opvangsystemen nodig.' Michiel steekt zijn kop uit voor een nieuwe dosis thee. 'Of ik een optimist ben weet ik zo niet maar ik zit wel goed in mijn vel. Ik vind mijzelf fantastisch.' Ik schiet in een lach. 'Je lacht maar dat soort van zelfvertrouwen is wel nodig om zoiets *out of the blue* op te starten. Voor ik begon had ik alleen wat radijzen gekweekt. Ik had wel stage gelopen in mijn tweejarige opleiding maar op het moment dat honderd gezinnen aansloten bij het wijveld had ik eigenlijk alleen nog maar radijzen gekweekt.'

Echt?

MVP: 'Echt.'

Is dat je grote kracht, om vanuit dat zelfvertrouwen te zeggen: ik ga dit doen.

MVP: 'Ik denk het wel. Ik zei het al, ik speelde vroeger muziek, dan moet je ook van jezelf vinden dat je de moeite waard bent om op een podium te gaan staan. Ergens is dat gelijkaardig. Het gaat niet over je verwaand gedragen maar je moet jezelf wel intrinsiek goed genoeg vinden.'

Manifestatiekracht in dure woorden. Zou je dan zeggen dat die kracht werd aangetast door die burn out, dat crashen?

'Hoor mij hier bezig, ik denk het niet nee, het is eerder omgekeerd: vroeger stond ik niet in mijn volle kracht.'

⁴ the Food Hub is een vernieuwende bio-voedingswinkel. Het concept is eenvoudig: het aanbieden van een uitgebreide selectie van bio-producten van hoge kwaliteit, waarvan het merendeel rechtstreeks van kleine en middelgrote producenten komt uit België en de rest van Europa. (www.thefoodhub.be)

Ik moet denken aan het eerste interview dat ik deed in deze reeks, met Bruno Braeckman. Hij had het erover dat je pas in je kracht kan komen als je handelt in overeenstemming met je zielepad.
MVP: 'Ik ben daar niet zo aan, "het komt op uw pad" en "het is dat het zo moet zijn" maar kijk, ik heb iets ontdekt op een bepaald moment dat mij van binnen echt warm maakte. Ik ben er in gestapt en heb er iets van gemaakt voor mijzelf en voor anderen. Ik hoop dat het iets kan worden dat echt iets teweegbrengt op grotere schaal. In zekere zin is dat al zo. We zijn met twee begonnen, vandaag zijn er in vlaanderen veertig gelijkaardige bedrijven.'

Veertig?

MVP: 'Ja, er zijn veertig bedrijven aangesloten bij het Csa Netwerk⁵ dat we met de eerste vijf initiatieven samen hebben opgericht. Ze werken allemaal op dezelfde manier: de leden nemen mee de verantwoordelijkheid met de boer en delen samen de risico's. Nu zitten we ook daar op het punt dat we een grotere organisatie worden en moeten nadenken wat we ermee willen.'

Dus als je rug ooit begint moeilijk begint te doen weet je al wat je kan gaan doen?

MVP: 'Zoveel manifestatiekracht heb ik nu ook weer niet.' Hij lacht. 'Ik heb wel zin om mij weer wat meer terug te trekken op het veld, het is niet mijn grootste talent om de dingen kort en gespierd uit te leggen. Ik heb veel tijd nodig om presentaties voor te bereiden bijvoorbeeld. Dat zijn voor mij echt uitdagingen. Vorig jaar werd ik uitgenodigd door de afdeling landbouweconomie aan de Universiteit Gent om over mijn systeem te komen spreken. Ik wist dat allerlei belangrijke piefen er zouden zijn, ik wou ze lik op stuk geven over wat er fout gaat in het gangbare systeem. Voor een deel is het open deuren intrappen maar ik had toch het idee dat het nodig was om te duiden waar het fout loopt. Geen alternatief? Er is namelijk *wel* een alternatief. Maar er moeten wel acties ondernomen worden in de richting van de alternatieven. Het goed uitwerken van de presentatie was een opdracht, het brengen ook. Er waren veel positieve reacties maar er was ook veel scepsis. Heel wat landbouweconomen blijven pleiten voor export, in mijn visie zijn daar ontzettend veel intrinsieke problemen mee. Grondstoffen goedkoop importeren om dan hier te produceren met veel techniek, en dan te exporteren aan dumpingprijzen. De prijzen van de import ginder zijn zo laag dat de boeren de boeren het er zelf niet voor kunnen maken. Ze moeten dan naar de stad zonder een nagel om aan hun gat te krabben. Wij maken de wereld gewoon kapot op die manier.' Hij zegt het met een luide stem die een beetje begint te trillen. 'Maar voor hen is dat normaal, zo hoort het. Wel, zo hoort het niet, voor landbouw is dat erg ongepast. Wij ontnemen die landen hun voedselzekerheid. Iedereen moet het recht hebben om zijn eigen voedsel te creëren. Weet je, het gaat niet lukken via het bestaande systeem met een beetje schaven en aanpassen. We moeten gewoon met iets nieuws komen. Dat is wat wij doen. We komen met iets nieuws. Tineke Bakker in Nederland zegt: "Nee, de klant is niet koning. De aarde is koning." Het is eigenlijk heel simpel terug te brengen tot de aarde. Wat is de draagkracht van de bodem. Ik kan niet aanhoudend kolen telen bijvoorbeeld, dan gaat het fout. Mensen moeten weten: er zijn beperkingen en wij houden daar rekening mee.'

Verbondenheid met de grond. Dan kan je nu wel een mooie stap zetten met het extra land: een deel van de grond zal kunnen rusten.

MVP: 'Zo hoort het eigenlijk in biolandbouw, een derde van de grond rust terwijl tweederden wordt bewerkt. Er is een trend - omdat de grond zo duur is - om er echt alles uit te halen. Zo krijg je dus

⁵ <http://www.csa-netwerk.be/>

een een *eco burn out* van de bodem!’ Hij zucht en tekent met zijn vinger een een patroon op de tafel. Het is even stil.

Samen leven

‘Het veld heeft mij veranderd, heeft mij doen nadenken over mijzelf en mijn omgeving. We moeten ons niet blindstaren op de Trumptoestand maar ons toespitsen op elkaar. Samenleving gaat zo weinig over samen leven. Verandering gaat nu eenmaal traag en subtiel. Maar kleine gemeenschappen maken alles direct en concreet. Weet je, waar ik woon is er een buurtproject aan de gang, een collectief van fotografen heeft kaartjes gedrukt om contacten tussen bewoners te stimuleren. Nu ben ik van nature niet de meest sociale mens. Vroeger zou ik mijn buurman - een oudere man, een echte babbelaar - wel eens hebben ontlopen omdat ik niet goed ben in koetjes en kalfjes. Toen kreeg ik die kaartjes in handen en bedacht dat ik van de meeste mensen in de straat niet eens de voornaam ken. Er waren heel wat pompoenen over op het veld. Er waren ideeën van leden om ze aan armen te bezorgen enzovoort. Ineens dacht ik : als we met die pompoenen nu eens buurtsoep maken. Ik deed het, ik gebruikte de kaartjes van het fotografencollectief en schreef op de achterkant “morgen soep op de stoep om 18u.” Heel wat mensen kwamen opdagen, met sommigen had ik nog nooit eerder een woord gewisseld. Het is echt iets heel bijzonder om uitwisseling te zoeken in je eigen buurt. Al die verschillende perspectieven en ideeën wonen namelijk in je straat. In ons huidige mediasysteem is het makkelijk om dingen te formuleren over mensen en situaties, je kijkt de mensen immers niet in de ogen. In het echt komt er heel wat pragmatiek bij kijken, het is een fundamenteel andere uitwisseling. Volgens mij is beginnen in je straat de sleutel van alles.’ Hij glimlacht. ‘Het ligt natuurlijk mijlenver weg van het prediken van de grote revolve van vroeger, met mijn rockgroepje bijvoorbeeld, maar nu denk ik : de revolve ligt in de kleine actie.’

Vanwaar komt de naam wijveld eigenlijk?

MVP: ‘Oh, ik zocht een naam, ik dacht eerst aan “ons veld” maar dat raakte niet helemaal de juiste snaar, toen zag ik ergens een bus passeren, die reed naar een wijk ‘het wijveld’. Ik vond het mooi klinken en voila.’

Halfzes. Michiel is vertrokken. Ik haal een pompoen van het schap en een paar preien uit de ijskast. Terwijl ik de groenten snij om soep te maken stel ik mij voor dat er in het huis hiernaast ook iemand in de keuken staat. En in het huis daarnaast en het huis daarnaast. Al een tijdje loop ik met het idee rond om een soort van straatboek te maken met geschreven portretten over de mensen in de buurt. Morgen ga ik eens aanbellen.

afbeeldingen: www.wijveld.be

©EvaDeGrootte